

Het embryo in beweging

In gesprek met Jaap van der Wal, embryoloog en anatoom

Fanny Bertens

Op 13 en 14 februari zal embryoloog en anatoom Jaap van der Wal (werkzaam als universitair docent Anatomie / Embryologie aan de Universiteit van Maastricht en freelance docent in verschillende complementair geneeskundige opleidingen) een workshop geven met als titel 'Embryo in beweging'. In deze tweedaagse workshop worden verloskundigen gestimuleerd om met andere ogen te kijken naar het ontstaan en de ontwikkeling van het ongeboren kind. Tijd om met deze inspirerende man in gesprek te gaan.

Van der Wal begint meteen te vertellen. De cursus die hij zal gaan geven, is door de accreditatiecommissie Opleiding Verloskunde afgedaan als 'niet in overeenstemming is met de gangbare opvattingen in de verloskunde over zwangerschap en bevalling. 'Jammer', zo vindt hij.

Niet gangbaar, wel aanvullend

'Wat ik vertel en hoe ik denk over embryologie is misschien niet zo 'gangbaar', maar niet in strijd met wetenschap. Zo moet het ook niet worden gezien: het is aanvullend op alles wat momenteel bekend is over lichamelijke ontwikkeling, over genen en dergelijke. Aanvullend in die zin dat 'mijn' wetenschappelijke benadering (die van de fenomenologie) naar betekenis zoekt en niet zozeer naar oorzaak of verklaring. Maar als anatoom-embryoloog ben ik een uitstervend ras. Sowieso komt het tegenwoordig weinig voor dat mensen zich begeven op meer dan één discipline, en als dan ook nog iets anders wordt gezegd dan

Fanny Bertens is eerstelijns verloskundige en lid van de redactie

gebruikelijk is binnen de gangbare (!) wetenschap, dan word je al snel als 'alternatief' weggezet. Terwijl dit, nogmaals, helemaal niet de bedoeling is van mijn verhaal.'

U spreekt over het embryo als meer dan een biologisch en fysiek proces. Wat gebeurt er volgens u precies bij de conceptie?

Bij de conceptie, die ik liever eigenlijk niet bevruchting noem, vindt er een incarnatie van 'ziel' plaats. 'Ergens vandaan' komt 'ziel' of 'geest' die zich op dat moment met het nieuw ontstane organisme verbindt om zich vervolgens een leven lang via dat lichaam te manifesteren. Waar die ziel precies vandaan komt, is een volgende vraag: of dat een onstoffelijke wereld is, een geestenwereld, of dat het misschien zelfs een ziel is die al eerder heeft geleefd. Daarover weten we misschien nog te weinig. Maar wel bekend is dat die ziel op dat moment een plaats vindt om zich te ontwikkelen.

Is het zo dat in uw visie het leven dus begint bij de conceptie?

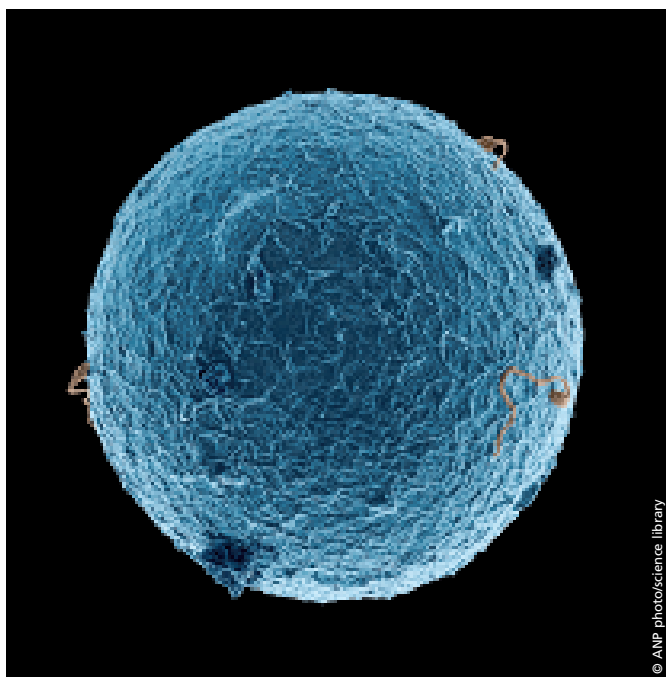
Ja, op het moment dat die twee cellen samensmelten, ontstaat een organisme. De zygote is geen cel, het is een éencellig organisme. Vele biologen zijn het hier niet mee eens en beschouwen een pril embryo als slechts een klompje cellen. Maar ik beschouw het vanaf dat moment als een 'beziel'd organisme. Ik zie de embryonale fase gewoon als één van de vele fasen binnen de menselijke ontwikkeling, een ontwikkeling die niet stopt bij volwassenheid, maar die voortdurend doorgaat.

Kiest een ziel dan als het ware zelf waar hij terecht komt?

Dat zijn zaken om voorzichtig mee te zijn. Mensen vragen mij ook weleens of iemand dan zijn eigen ouders kiest. Tot op zekere hoogte denk ik dat dit zo is. Een ziel kiest zijn bestemming, maar wanneer hij die eenmaal heeft gekozen, kan hij niet meer terug: dan is de wil om te leven zo sterk dat hij niet meer kan stoppen. Ook als zou blijken dat zich ineens ongunstige omstandigheden voordoen. Stel dat een zeer muzikale ziel in een levenssituatie terecht komt, waarin hij later nooit in aanraking zal komen met een piano, dan komt deze muzikaliteit nooit tot zijn recht, hoewel de ziel hiervoor misschien in eerste instantie wel de 'juiste' genen had uitgekozen. Op het moment dat een ziel een richting heeft gevonden, heeft die zoveel levenswil dat niets hem (haar) nog kan tegenhouden.

Op uw site geeft u aan dat een ziel tot op zekere hoogte zijn eigen lichaam vormt. Betekent dit dat die ziel daadwerkelijk invloed heeft op hoe een embryo zich fysiek ontwikkelt? En hoe dan?

Ook dit is weer gebonden aan bepaalde voorwaarden. Een ziel kan de genen van het lichaam waarin hij terecht komt niet veranderen. Hij kan hooguit de potentie die hierin verscholen ligt optimaal benutten, of niet. Genen houden geen absolute waarde in, maar geven eerder het bereik aan waarbinnen een eigenschap zich kan ontwikkelen. De ziel kan dan mede bepalen welke eigenschappen tot hun volle bereik komen, en welke niet. In de embryonale fase kan de moeder de ontwikkeling van het kind beïnvloeden, maar wel altijd via het lichaam. De laatste tijd wordt er veel gespeculeerd over de invloed van maternale emoties op de ontwikkeling van bijvoorbeeld het karakter van het kind. Dit kan mijns inziens alleen als daarbij ook lichamelijke factoren spelen: psychische stress op zich beïnvloedt de ontwikkeling van het kind niet direct psychisch, het gebeurt indirect via de psychofysiologie, denk aan hormonen.



© ANP photoScience library

U spreekt over het 'lezen van het embryo' en kijken naar de gebaren die een embryo maakt. Hoe bedoelt u dit?

Als we kijken naar een embryo, zien we dat dit al heel veel bewegingen maakt. Een embryo voert groeibewegingen uit, waarmee het letterlijk gestalte geeft aan het lichaam. Groeien en zich vormen is ook gedrag, zeg ik altijd maar. Deze bewegingen worden gemaakt vanuit een bepaalde bedoeling, die wij moeten leren begrijpen. Dit doen we door dezelfde beweging na te bootsen, en ons daarbij te concentreren op het gevoel dat het ons geeft. Iedereen zal het ermee eens zijn dat flexie of extensie een heel verschillend beleven kunnen oproepen. Wanneer we dit gevoel in onszelf leren herkennen, kunnen we begrijpen met welke 'intentie' een embryo die bewegingen maakt.

Dit zijn allemaal uitingen van de ziel die zich in dat embryo manifesteert. Deze kunnen we beter leren kennen als we de gebaren begrijpen. Voor mij is elke (lichaams)vorm eindpunt van een beweging en is een beweging uitdrukking van een gebaar. En met dat laatste kom je in het domein van 'ziel'. Lichaamsvorming is ook gedrag. Via de gebarenspraak van vormen probeer ik die lichaamstaal te verstaan.

Uw verhaal lijkt soms met reïncarnatie te maken te hebben. Klopt dat?

Dit zou kunnen. Ik geloof er persoonlijk wel in, maar het is voor mij niet mogelijk om wetenschappelijk te onderbouwen dat er sprake is van reïncarnatie. Dat er in bijvoorbeeld een embryo sprake is van incarnatie is voor mij duidelijk, maar waar dit vandaan komt is een andere vraag, net als de mogelijkheid van reïncarneren.

Denkt u dat een ongeboren kind invloed heeft op het verloop van de bevalling?

Jazeker. Maar dit is geen duidelijke oorzaak-gevolg relatie. Mensen zeggen vaak dat bepaalde karaktertrekken of afwijkingen ontstaan zijn als gevolg van (complicaties) bij de bevalling, maar dit zou ook net zo goed andersom kunnen zijn: dat een bevalling gaat zoals hij gaat omdat het karakter van het kind hier invloed op heeft. Als je kijkt naar een stuitbevalling, stel je de vraag eens: Wat zou het kunnen betekenen dat iemand met zijn hoofd in zijn moeder blijft hangen terwijl de rest er al uit is?

Volgens u onderscheidt een mens zich van andere dieren door zijn embryonale geaardheid. Hoe bedoelt U dit?

Evolutionair gezien is de mens een raar wezen. Aan de ene kant worden we, door wat we allemaal kunnen, beschouwd als het toppunt van evolutie, maar aan de andere kant zijn we evolutionair eigenlijk heel weinig waard en weinig gespecialiseerd aangepast. Kijk maar naar de periode waarin een mens afhankelijk is! Veel dieren zijn binnen een paar maanden of jaren in staat zichzelf voort te planten en onafhankelijk te zijn, terwijl deze periode van 'volwassenwording' bij mensen bijna een kwart van hun leven beslaat. Volgens mij is dit een soort wisselwerking: op het moment dat het lichaam lang doet over de ontwikkeling, krijgt de geest des te meer tijd om volwassen te worden. En wat zie ik als typisch voor de menselijke lichamelijke ontwikkeling? Dat hij heel weinig tot niet specialiseert maar in groot contrast met 'de dieren' het oorspronkelijke embryonale behoudt. Hij is terughoudend zagezegd in zijn ontwikkeling. En dat is in de evolutie een 'andere' trend. Dus eigenlijk zijn mensen geestelijk zo goed ontwikkeld omdat ze lichamelijk relatief lang embryo blijven. .

Dit is een heel vernieuwende manier van kijken naar de ontwikkeling van het embryo.

Hoe bent u hierop gekomen?

Eigenlijk door een ongeplande zwangerschap! In mijn tweede studiejaar ging ik aan de gang met embryologie, en tegelijkertijd kwamen mijn vrouw en ik er achter dat ze zwanger was. Dit was absoluut nog niet de bedoeling, maar we besloten het kind te houden en er voor te gaan. Op dat moment begon ik me ook af te vragen wat de link was tussen enerzijds die embryo's onder de microscoop waar ik juist in die tijd door een practicum embryologie zo door gefascineerd werd en anderzijds 'dat wat' groeide in de buik van mijn vrouw. Toen ik me daarin ging verdiepen, kwam ik bij de antroposofie terecht, waar ik veel ideeën vandaan heb gehaald. Gaandeweg kwam ik steeds meer in contact met andere complementaire geneeswijzen, waaronder osteopathie en craniosacraaltherapie en uit al deze stromingen haal ik informatie die past binnen deze denkwijze. Sommige dingen komen ook helemaal uit mezelf. Die heb ik nog niet eerder gehoord.



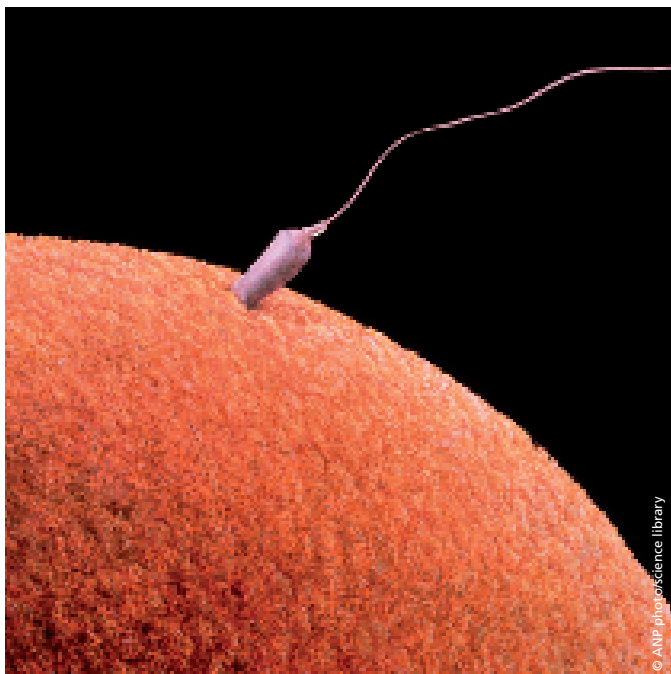
Zoals wel blijkt uit de afwijzing van de accreditatie-commissie, lijkt de verloskundige wereld op dit moment nog niet klaar voor uw denkwijze.

Wat vindt u daarvan?

Of liever 'niet meer klaar voor is?' Ook eenzijdig verwetenschappelijkt en gemedicaliseerd? De afwijzing wordt gebracht onder het predikaat 'niet wetenschappelijk genoeg', maar eerlijk gezegd denk ik dat het ook een soort angst is dat ik het misschien óók bij het rechte eind heb. Als dat zo is, moeten we namelijk al over embryo's

gaan denken als 'echte mensen', en dat gaat ethische vragen oproepen rond onderwerpen als bijvoorbeeld stamcellen, abortus en prenatale screening. Let wel, ik ben niet 'tegen', maar ik moet er anders over denken omdat mijn visie op embryo's anders is.

Daarbij kan ik soms moedeloos worden van het feit dat wetenschap tegenwoordig alleen nog maar met onomstotelijke waarheden lijkt te kunnen komen en dat mensen daardoor niet meer durven te luisteren naar wat ze intuïtief voelen.



Hoe kijkt u dan aan tegen bijvoorbeeld IVF?

Mensen vragen mij weleens of IVF schadelijk is. Dat weet ik niet, waarschijnlijk wel, maar het idee van IVF op zich is al schadelijk! Het idee dat wij mensen kunnen maken wat we willen, dat we ook een kind kunnen 'maken' als we dat willen, leidt ertoe dat mensen hun kinderen ook willen vormen naar hun maatstaven, zodat de ziel van een kind zich zal moeten conformeren aan wat de ouders willen. Daarentegen, ouders die begrijpen dat je kinderen niet máákt maar krijgt, zullen hun kind de mogelijkheid ook kunnen geven om de ontwikkeling van hun ziel op hun eigen manier te doorlopen, om 'zichzelf'

te worden. IVF zegt ook iets over onszelf, over hoe we over ons zelf denken en het gangbare mensbeeld vind ik een pathologisch mensbeeld. Dus niet IVF is mijns inziens 'het probleem' maar het IVF-denken. Dat laatste kan niet zonder het eerste maar andersom misschien wel?

Op uw site zegt u dat we met 'nieuwe ogen' naar embryo's moeten gaan kijken. Wat zijn deze nieuwe ogen, en hoe krijgen we die?

Eigenlijk zijn het geen nieuwe ogen, ze zijn juist al heel oud! Vroeger werd meer uit holistisch perspectief gekeken naar ziekte en gezondheid, en dat zouden we nu weer moeten doen. Gezondheid is méér dan de afwezigheid van ziekte, het heeft ook heel veel te maken met geestelijke ontwikkeling en welzijn. Deze andere ogen kunnen we opnieuw ontwikkelen door weer te gaan waarnemen van de primaire wereld van fenomenen waarin we leven, en dan het liefst zonder er onze interpretatie aan te geven. Ga als verloskundige met twee paar ogen kijken naar een bevalling: aan de ene kant mag je het medische aspect niet uit het oog verliezen, maar probeer aan de andere kant te kijken naar wat er nou eigenlijk gebeurt, en probeer dat intuïtief te begrijpen. Je kunt niet zonder één van die twee paar ogen, je hebt ze allemaal nodig, juist omdat deze twee werelden, deze twee visies, ook naast elkaar bestaan en elkaar niet uitsluiten!

Over ruim een maand komt de eerder genoemde cursus voor verloskundigen eraan. Wat wilt u met een dergelijke cursus teweegbrengen?

Dat mensen weer anders gaan kijken naar de embryologie en de wetenschap, dat mensen met die andere ogen gaan kijken. Al kan ik maar één persoon die andere ogen bezorgen, dan ben ik tevreden. Een beetje aan het gangbare denken tornen, het denken in beweging brengen. En daarbij: ik ontwikkel mezelf ook het beste door cursussen te geven. Op het moment dat ik dit aan anderen moet uitleggen, word ik gedwongen weer helemaal 'in dat embryo te kruipen' en het opnieuw te ontdekken. Eigenlijk is een cursus dus pas geslaagd als ik er zelf ook weer wat nieuws van heb geleerd!

Meer informatie: www.embryo.nl ■